

Saray ve müştemilatının derûnundaki manzum murassalar ve mevzun nukuş nazara veriliyor. Acaba derunundaki vaziyet ile zahirdeki muamelat farklı mı cereyan ediyor? “Manzum murassa ve mevzun nukuş” hakkında bilgi verir misiniz?

Temsilde sultan, hem kendi eserlerini kendi **“nazar-ı dekaik aşinasıyla”** yani onlardaki bütün incelikleri bilerek ve görerek seyretmiş, hem de onları müştaklara seyrettirmişti. **“Derûn”** kelimesi bize bu dakik nazarı hatırlatmaktadır. İnsanların birçoğu, bu âlemdeki güzellikleri görmek ve takdir etmekle birlikte, onlara ülfetle ve üzerinde fazla düşünmeyerek nazar ettiklerinde meselenin derûnuna inemez ve onlardaki güzellikleri kâmil manada değerlendiremezler. Hâlbuki zâhirdeki bu güzellikler derundan gelmektedir. Üstad'tan bir misal verelim:

“Hem her eser-i Samedanî, bir mektup gibi bir Sâni’-i Zülcelal’in esmasını bildirir. Nakıştan manaya geçsen esma yoluyla müsemmayı bulursun.”(1)

İşte gördüğümüz bu nakışların derunu, onların ifade ettiği manalardır. Bu manalar o lafızlardan daha güzeldirler. Ve lafızlardaki güzellik, manaların güzelliğinden gelmektedir.

İşte bu kâinattaki her bir eseri İlâhî bir mektup olarak görmek, O'nun isimlerinin tecellileri, ihsanlarının birer sofrası, birer tablası olarak değerlendirmek gerekir. Bu da ancak mevcudatı ve hâdisatı, Kur'an'ın ve Yaver-i Ekrem'in ders verdiği şekilde anlamak ve değerlendirmekle mümkün olur.

Bir önceki vecizede **“Nimetten in'ama geçsen Mün'imi bulursun.”** buyrulur. Nimetin kendi güzelliği yanında bir de onun bize ikram edilmesinin taşıdığı mânâ ve güzellik vardır. Bu ikincisi derunîdir ve birinciden daha güzel, daha üstündür.

Bir başka risalede hamd anlatılırken bir elma misali verilir. Padişahın ihsan etiği elmada iki lezzet bulunduğu, birinin elmanın kendi lezzeti, diğerinin ise o elma ile kendini gösteren **“iltifat-ı şahane lezzeti”** olduğu nazara verilir. Bahçeleri birer sofraya, ağaçları birer tabla olarak değerlendirip bir ağaçtan kopardığı bir meyveyi doğrudan doğruya Allah'ın bir ikramı olarak yiyen insanın, o yemeden aldığı ruhanî ve manevî lezzet, cismanî lezzetleri çok gerilerde bırakır.

(1) bk. [Sözler, On Yedinci Söz, İkinci Makam.](#)